

gospodarske, obrtniške in narodne.

izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 9. marcija 1894.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

III.

V štajarskem deželnem zboru sta najmočnejši stranki nemško liberalna in nemško konservativna. Prva ima večino in torej odločuje, ali vendar poslednja tudi ni brez vsega vpliva. Večkrat se je že prigodilo, da se je vsprejel kak zakon, ki je bolj ugajal konservativnemu nego liberalnemu programu. Obe omenjeni stranki pripadata koaliciji, in bi torej dosledno morali biti zato, da se politična vprašanja potisnejo z dnevnega reda. Slovenci štajarski so tudi precej mirne duše in zlasti letos niso sprožili nobenega političnega vprašanja, prav, kakor bi jih bila omrežila koalicija. Po tem bi pač vsakdo sodil, da bi v deželnem zboru bila morala biti gledé političnih vprašanj največja tihota. Vzlic temu pa ni bilo tako. Razmere so se pokazale močnejše, nego volja koaliranih strank.

Vselej se je pa politična debata sprožila od nemške strani. Priznati pa moramo, da se je letos politično gibanje vršilo v nekaj drugačnem tiru. Krivico bi delali nemškim poslancem v štajarskem deželnem zboru, ko bi trdili, da se še niso ničesa naučili. Marsikaj so letos sprožili, kar bi poprej ne bili. Prijaznejši Slovencem niso postali in tudi še tako hitro ne bodo, ali vendar več tako brezozirno se ne zaganjajo v Slovence, celo nekaj pravice hočejo nam prepustiti.

Pred vsem moramo konstatovati, da Nemci so prišli do prepričanja, da ne gre, da bi nam sami določevali, kako naj bodo naše šole vrejene. Dr. Starkel, jeden najbolj zagrizenih naših nasprotnikov, je naravnost rekel, da naj Slovenci sami odločujejo, če se hočejo v svojih šolah učiti nemščine. Pritoževal se je pa, da vlada premalo stori za nemške šole na Dolenjem Štajarskem, jezil se čez učitelje, da so slovenski agitatorji in tožil, da so že mesta in trgi na Dolenjem Štajarskem v nevarnosti proti Slovencem. Učiteljišče v Mariboru mu ne ugaja, dasi je

nemško, ter vzgaje slovenske učitelje. Seveda kdor razmere na Dolenjem Štajarskem pozna, bode pač vedel, koliko je pomena pripisovati tem pritožbam.

Vlada se dosedaj še ni nikjer prijaznejša pokazala Slovincem, kakor Nemcem, pač je pa povsod pospeševala nemško šolstvo. Vse očitanje vladi je torej popolnoma iz trte izvito. Nemci čutijo, da nimajo pravice do šol, kjer se jim odreko; ker sicer bi že bili davno nastopili pot do upravnega sodišča.

Radi pa verjamemo, da že nemštvu prede po dolenještajarskih mestih, in bode s časom še bolj. Temu pa ni kriva vlada, temveč vse druge okoliščine. Meščani so povsod navezani na slovensko okolico, kar je čisto naravno, zaradi tega pa napredovanje slovenske narodne zavesti ne ostaja brez vpliva na nemštvo. Čim bolj se slovensko prebivalstvo zaveda, temveč je tudi treba slovenskih odvetnikov, notarjev in uradnikov, ki vse bivajo po mestih in zopet imajo pri sebi nekaj ljudij slovenske narodnosti. Sicer je pa večji del nemštva štajarskih mest le umetnega in taki ljudje se pa kaj lahko pri sprememjenih razmerah prelevijo v Slovence. Poleg tega se pa po južnoštajarskih mestih marsikaj opaža, kar je navadno tudi drugod. Pred nekaj časa čitali smo v nekem dunajskem listu, da so skoro vse stare dunajske rodbine zginejo ali pa pridejo na kant. Podobno tudi na Dolenjem Štajarskem po mestih ginejo stare rodbine, ali prihajajo na psa in prihajajo novi prišleci iz kmetov. V Celji se posebno poslednji čas opaža nekaj polom mej Nemci. Sedaj propade ta, sedaj ona hiša, ki je še nedavno veljala za steber nemštva. Tako se mesto sloveni brez vsacega pritiska, da celo proti volji vlade.

Nemce že mori skrb za nemške šole na Dolenjem Štajarskem. Ta skrb je nam jako umljiva. Priti utegne sedaj tukaj, sedaj tam, da se omeji število nemških otrok tako, da ne bode več mogoče ohraniti nemške večrazrednice. Jedno ali dvorazrednica pa v mestih nič ne koristi, ker vanje pač ne bode nikdo pošiljal otroka, posebno, če bode čisto nemška, da prestop v slovensko ali dvojezično več razrednico ne bode mogoč. Ako Starkel

zahteva za južnoštajarske Nemce čisto nemške šole, s tem pač južnoštajarskemu nemštvu ne bode koristil.

Moti se pa, če misli, da bode s tem rešil južnoštajarsko nemštvo, da priporoča, da bi na južnoštajarske nemške šole pošiljali le učitelje, ki so se izobraževali v Gradci. Priporočil je res, da bi se za učiteljske kandidate za južni Štajar tudi učila slovenščina, ali zaradi tega pač ne bodo ti učitelji pri prebivalstvu imeli dosti več zaupanja. Vidi se pa iz tega, da gospodje v Gradci sami že spoznavajo, da s samimi nemškimi otroci ne bodo več dolgo mogli polniti nemških šol. Znanje slovenščine je tem učiteljem potrebno jedino zaradi tega, da se bodo pomagali s slovenščino, kadar jih otroci nemški razumeli ne bodo. Nemške šole na Dolenjem Štajarskem imajo torej namen germanizacije. Južnoštajarski Nemci pač sami ne morejo biti posebno veseli Starklovega nasveta, ker se bi njih sinovom potem zaprla vrata do služeb v svoji domačiji, ako bi se izšolali v Mariboru. Posledica temu, če bi se Starklov načrt zares izvel, bi pač bila, da bi marsikak južnoštajarski nemškutar zgubil naudušenje do nemških šol.

Poleg tega je dr. Starklu se zdelo potrebno staviti v interesu nemštva še neki drugi predlog, ki se je tudi vsprejel. Na deželni realki v Gradci naj se poučuje slovenščina ne le samo za dijake, temveč tudi za uradnike in zdravnike, kateri hočejo iskati službe na Slovenskem. Brez znanja slovenščine več ne pojde, to spoznajo celo najbolj zagrizeni Nemci. Prepričani smo pa, da ti nemški za silo slovenščine zmožni uradniki, propadajočega južnoštajarskega nemštva ne bodo rešili. Gospodje v Gradci se zaradi tega zastonj belijo glave.

Vtis vseh teh razprav je pa bil, da Nemci prihajajo do prepričanja, da minevajo časi, ko so sami gospodarili v Avstriji in za državne službe ni bilo treba znanja drugega jezika kakor nemškega. Svoje prednostno stališče utegnejo še nekaj časa ohraniti le še, ako se bodo učili družih jezikov. Ne le v štajarskem deželnem zboru, temveč tudi v češkem so se slišale izjave, da je za Nemce potrebno, da se uče slovanskih jezikov.

Da so se začeli bolj čislati slovanski jeziki, to je posledica napredka slovanske narodne zavesti, uspeh naših narodnih bojov. Spodbujati pa nas mora le k daljši odločnosti. Prisilili smo Nemce, da so začeli računati z nami in priznavati veljavo našemu jeziku. Ako ne položimo križem rok, temveč nadaljujemo borbo, dosegli bomo da bode naš jezik popolnoma ravnopraven in, da Slovenci ne bomo več narod druge vrste.

V koroškem deželnem zboru sedé skoro sami liberalci in zatoorej si lahko razprave tega deželnega zbora zmatramo za nekako merilo politiki koalicije, v kateri so liberalci poglavitni faktor. Za slovenske težnje koroški deželni zbor ni pokazal nobene naklonjenosti, v verskem oziru je pa deželni zbor se pokazal naravnost nasprotnega katoličanstvu s tem, da je sklenil rajši v deželno bolnico poklicati protestantske postrežnice iz Nemčije nego usmiljene sestre. Govori se, da je tudi deželni predsednik

nekoliko vplival v tem zmislu. Deželni predsednik je gotovo dobro poznal tendence sedanje vlade in koroški liberalni poslanci tudi gotovo niso bili popolnoma v neznanji o mišljenji liberalne stranke sploh, zatoorej pa iz delovanja koroškega deželnega zbora lahko posnamemo, kak sad nam prinese koalicija.

Dosti od koalicije nismo v nobenem oziru pričakovali, ali kakor se kaže, dobimo še mnogo manj, nego smo pričakovali.

Politični pregled.

Volilna reforma. — Ministerstvo Windischgrätzovo je izdelalo načrt za novo volilno reformo. Sedanje volilne skupine ostanejo. Osnovala se bode pa še jedna nova volilna skupina, v kateri bodo volili tovarniški delavci, tisti davkoplačevalci, ki še sedaj ne volijo, in pa osebe, ki so obiskovale kako srednjo ali strokovno šolo. Da bodo v tej volilni skupini voljeni sami socialisti, še praviti ni treba. Kak vpliv bi taka volilna reforma imela, o tem smo že govorili v našem listu in bodemo o priliki še več. Nemški konservativci niso prav zadovoljni z nameravano volilno reformo. Posebno jim ni prav, da se pomnoži število poslancev kmetskih občin. Zlasti dr. Ebenhoch je ves po konci in preti, da on in njegovi somišljeniki ne bodo glasovali za volilno reformo. Preveč se tega strašenja ni bati. Ko ni nobeden konservativec prišel v ministerstvo, so tudi nemški konservativci se nekaj hučovali, ali kmalu so utihnili in hvalo peli koaliciji. Najbrž bode tako tudi sedaj. Nemški konservativci bodo naposled zadovoljni, da se ne razširi volilna pravica v dosedanjih skupinah, ko bi sicer najbrž zgubili vse mandate. Nemški liberalci to tudi dobro vedo, da nemškokonservativna stranka nima zaupanja v nižjih slojih prebivalstva. Zaradi tega pa glavno levičarsko glasilo že piše, da bi se uvela občna volilna pravica, kakor je v Nemčiji. Na to liberalci pač resno ne mislijo, ali s tem bodo pritiskali na konservativce. Za občno volilno pravico pa vlada dobi tudi potrebno večino, če dobi le Poljake in veleposestnike za to. To je pa mogoče. Za Galicijo se naredi kaka izjema, veleposestnikom se pa dovolijo kake nove predprave v gospodski zbornici. Sploh so se pa veleposestniki in liberalci že toliko zbližali, da se bodo o vsaki stvari lahko sporazumeli.

Državni zbor se je imel te dni pečati z znano Spinčičevo stvarjo. Naposled se je pa stvar odložila, vsled neklih dogovorov, ki so jih o tej stvari imeli nekateri slovenski poslanci z učenim ministrom. Najbrž se je dogovorilo, da se g. Spinčič zopet vsprejme v državno službo z vsemi že poprej pridobljenimi pravicami. Stvar je dosedaj tudi bilo lažje poravnati, ko ni več Gauča. Sedanji minister ni nič prizadet v tej stvari. Poslanec Klun je interpeloval o tem, kako sodi vlada o potrebi zaanja slovenščine pri sodniških zdravnikih v slovenskih pokrajinah. Poslanec Biankini je pa poprašal, če res misli Avstrija se vmešati v srbske notranje stvari, ko bi v Srbiji nastala vstaja in kako bi vlada mogla opravičevati tak korak. Sploh pa državni zbor nima posebno važnega dela, dokler budgetni odsek ne pripravi svojega gradiva.

Kdo bode dunajski župan? To vprašanje je sedaj na dnevnem redu, kar je župana Prixa nedavno zadel mrtvoud in je nanagloma umrl. Najbrž to mesto dobi sedanji podžupan Griebel. Potem bi se izpraznilo jedno mesto podžupana. Na to mesto bi utegnil priti dr. Lueger. Zanj so nekateri liberalci, ker mislijo, da bode ta mož mirnejši postal, ako pride v predsedstvo mestnega zbora. Vplival bode celo na druge protisebite, da ne bodo tako brezozirni. Liberalci ne računajo slabo. Koliko odličnih mož, se je že uneslo, ko so prešli na visoka mesta. Sicer pa Lueger tudi ni posebno značajan mož. Njegova